

Prof. dr hab. Krzysztof Kurek

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Antropologii i Kulturoznawstwa

Recenzja dorobku Pani doktor Małgorzaty Natalii Liseckiej sporządzona w związku z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii

Pani doktor Małgorzata Natalia Lisecka jest absolwentką dwóch kierunków studiów magisterskich. W 2006 ukończyła filologię polską na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (promotorka – Pani prof. dr hab. Danuta Künstler-Langner), a w 2010 roku muzykologię na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego (promotorka – Pani prof. UW dr hab. Agnieszka Leszczyńska). Także na Wydziale Filologicznym UMK uzyskała, w 2010 roku, stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa na podstawie rozprawy *Historia związków słowa i muzyki w poezji polskiej od XVII do połowy XVIII wieku. Teoria i praktyka*. Funkcję promotorki pełniła w tym postępowaniu Pani prof. dr hab. Danuta Künstler-Langner, a recenzje napisali znakomici znawcy tematu – Pani prof. dr hab. Alina Nowicka-Jeżowa (UW) oraz Pan prof. dr hab. Ryszard Wieczorek (UAM).

Wskazane wyżej osiągnięcia uprawniają Panią doktor Małgorzatę Natalię Lisecką do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii. Z przedstawionej dokumentacji wynika, iż Habilitantka po raz pierwszy złożyła wniosek (datowany 15 lutego 2024) o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego.

Habilitantka od 1 października 2011 roku pracuje na stanowisku adiunktki na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jest obecnie zawodowo związana z Wydziałem Humanistycznym UMK (Instytut Nauk o Kulturze, Katedra Kulturoznawstwa). Już w czasie studiów doktoranckich (realizowanych na Wydziale Filologicznym UMK w latach 2006-2010) prowadziła zajęcia dydaktyczne. Były to najpierw zajęcia dla studentek/studentów filologii polskiej związane z kursem historii literatury staropolskiej oraz piśmiennictwa doby Oświecenia. Od 2008 Pani doktor związała swoją aktywność dydaktyczną także z toruńskim

kulturoznawstwem, gdzie prowadziła/prowodzi zajęcia (kursowe i fakultatywne) bezpośrednio korespondujące z Jej rozległymi zainteresowaniami naukowymi (m. in. *Antropologia muzyki; Dawna kultura muzyczna; Historia kultury europejskiej; Kultura muzyczna XIX i XX wieku; Problematyka korespondencji sztuk; Muzyka w kontekście innych sztuk; Laboratorium kultury współczesnej; Muzyka tradycyjna; Warsztaty komparatystyczne; Współczesne praktyki muzyczne*). W swoim *Autoreferacie* Habilitantka zwróciła uwagę na cykle zajęć powiązanych z problematyką współczesnej muzyki filmowej oraz realizowane od 2014 roku zajęcia ogólnouniwersyteckie, prowadzone w języku angielskim, skierowane do osób studiujących w ramach międzynarodowego programu Erasmus. Od 2022 roku Pani doktor Małgorzata N. Lisecka uczestniczy w organizowanych przez Studium Języka Polskiego jako Obcego UMK obozach języka polskiego dla obcokrajowców, współtworząc i współprowadząc m. in. blok zajęć pt. *In the World of Polish Literature, Music, Film and Contemporary Art*. Prowadzi seminarium dyplomowe na kierunku Filologia polska jako obca dla studentek/studentów z Chin. W latach 2010-2018 Habilitantka współpracowała także z Akademią Muzyczną w Bydgoszczy, gdzie prowadziła zajęcia z historii stylów muzycznych, literatury muzycznej oraz historii teatru muzycznego. Na obydwu wymienionych uczelniach była opiekunką naukową i promotorką łącznie 61 rozpraw licencjackich oraz 2 magisterskich. Jako członkini komisji napisała 53 recenzje prac dyplomowych. Była także promotorką pomocniczą jednej rozprawy doktorskiej (obronionej na UMK z wyróżnieniem w dniu 12 czerwca 2018) napisanej przez Kamila Dźwinela (pod opieką prof. UMK dr hab. Radosława Siomy). Obecnie jest promotorką pomocniczą w dwóch innych przewodach doktorskich. Obraz dotychczasowej aktywności dydaktycznej Habilitantki dopełnia opieka nad studenckim Medioznawczym Kołem Naukowym oraz zorganizowanym przez Wydział Humanistyczny UMK projekcie charytatywnym związanym z weekendowymi zajęciami z języka polskiego dla osób z Ukrainy. Warto także wspomnieć o współtworzeniu Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Wszystkie wymienione w bardzo syntetyczny sposób osiągnięcia dydaktyczne oraz promotorskie budzą uznanie i znakomicie spełniają wymagania związane z ubieganiem się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Na odnotowanie zasługują także osiągnięcia popularyzatorskie oraz aktywność środowiskowa. Pani doktor Małgorzata Natalia Lisecka prowadzi koncerty Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej, a także współpracowała z Teatrem Wielkim w Warszawie, dla którego przygotowywała programy przedstawień. W latach 2013-2019 zasiadała w jury konkursu wiedzy o muzyce „Kompozytor – życie i twórczość”, organizowanego przez Toruńską Orkiestrę Symfoniczną dla uczniów szkół województwa kujawsko-pomorskiego. Jest aktywną

członkinią Sekcji Muzykologów Związku Kompozytorów Polskich. Należy także do Polskiego Towarzystwa Kulturoznawczego oraz Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem XVIII.

W starannie skonstruowanym *Autoreferacie* można przeczytać, iż od momentu zatrudnienia na stanowisku adiunkta Habilitantka brała udział (jako referentka) w 45 konferencjach naukowych, z czego „aż 24 były to konferencje międzynarodowe, w większości zaś zagraniczne”. Precyzyjnie opracowany *Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny* zawiera szczegółowe i świadczące o niezwyklej pracowitości zestawienie konferencyjnych wystąpień. Pani doktor przedstawiała swoje referaty m. in. na Uniwersytecie Lizbońskim (2013, 2014, 2015, 2017, 2018, 2019), Uniwersytecie Transylwańskim (2018, 2022, 2023), a także ośrodkach akademickich i naukowych w Lucce (2014, 2016), Barcelonie (2023), Murcji (2015, 2016), Bukareszcie (2023). Swoje referaty zaprezentowała również na sesjach zorganizowanych przez Instytut Muzykologii Węgierskiej Akademii Nauk, Departament Studiów nad Muzyką Uniwersytetu Jońskiego w Kerkyrze na Korfu, Uniwersytet Muzyczny w Bukareszcie. Pani doktor Lisecka przedstawiała swoje wystąpienia także na sesjach naukowych przygotowanych przez ośrodki krajowe – Akademię Muzyczną im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy (2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2019, 2020, 2022), Uniwersytet Muzyczny im. F. Chopina w Warszawie (2015), Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (2012, 2013, 2016), Akademię Muzyczną im. S. Moniuszki w Gdańsku (2019), Uniwersytet Szczeciński (2011), Uniwersytet Warszawski (2011, 2022), Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (2013, 2019), Instytut Sztuki PAN w Warszawie (2018), Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie (2021). Trzeba zauważyć, iż nie jest to pełne zestawienie konferencyjnych osiągnięć Habilitantki, która w kwietniu 2016 roku, na swojej rodzimej Uczelni zorganizowała międzynarodowe sympozjum *Jesuit Culture between the Arts*. Pani doktor ma za sobą doświadczenia związane z zasiadaniem w Komitecie organizacyjnym międzynarodowej konferencji (Uniwersytet Transylwański, 2022). Była także sekretarką naukową międzynarodowej sesji zrealizowanej na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (2021). Wszystkie wymienione w tym akapicie aktywności pozwalały nie tylko nawiązać międzynarodowe kontakty badawcze na najwyższym poziomie, lecz także ukształtowały warsztat naukowy, pogłębiły metodologiczną świadomość i znalazły odzwierciedlenie w licznych publikacjach zamieszczanych (w języku angielskim i polskim) w renomowanych czasopismach oraz pokonferencyjnych tomach zbiorowych. Nawiązane i konsekwentnie pogłębiane po doktoracie kontakty z międzynarodowym gronem badaczek i badaczy z całą pewnością zaowocują w przyszłości wartościowymi i rozpoznawalnymi poza granicami naszego kraju projektami badawczymi.

Habilitantka pogłębiała swoje międzynarodowe doświadczenia naukowe także poprzez uczestniczenie (w latach 2014-2022) w programach Erasmus oraz Erasmus+ (korzystając z programu STA dla pracowników naukowych). Doświadczenia te zaowocowały m. in. wykładami poświęconymi dziejom opery oraz muzyce filmowej na Uniwersytecie Nawarry w Pampelunie oraz pięcioma naukowymi pobytami na Uniwersytecie Transylwańskim. Pani doktor ma w swoim dorobku także międzynarodowe kwerendy źródłowe (finansowane z grantów wydziałowych) zrealizowane w Biblioteca Apostolica Vaticana (2015, 2016) oraz Internazionale e Biblioteca della musica di Bologna (2018). Efekty tych wyjazdów zostały odzwierciedlone w publikacjach Habilitantki, które charakteryzują się dojrzałym warsztatem naukowym związanym z krytyką źródeł i umiejętnością ukazania wartości poznawczych dawnych dokumentów w szerokich kontekstach kulturowo-estetycznych.

Pani doktor uczestniczyła także (jako autorka pięciu artykułów) w pracach zespołu badawczego realizującego projekt „Sensualność w kulturze polskiej. Przedstawienia zmysłów człowieka w języku, piśmiennictwie i sztuce od średniowiecza do współczesności” finansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (nr projektu N R17 0005 06/2009) i kierowanego przez Profesora Włodzimierza Boleckiego.

O rozpoznawalności Habilitantki w środowisku naukowym świadczy także udział (na zaproszenie) w zebraniach naukowych Instytutu Muzykologii UAM (2019) oraz Instytutu Muzykologii UW (2022), w trakcie których Pani doktor Lisecka przedstawiała tezy i fragmenty swojej ostatniej monografii.

Do kręgów aktywności środowiskowej i naukowej zaliczyć należy także działalność związaną z pisaniem recenzji wydawniczych dla ogólnopolskiego czasopisma naukowego „Literatura Ludowa” (łącznie 6 recenzji), a także zasiadanie w komisjach konkursów z wiedzy o muzyce skierowanych do młodzieży szkolnej.

Podsumowując tę część recenzji, należy stwierdzić, iż osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne, popularyzatorskie, konferencyjne i promotorskie z naddatkiem spełniają wymogi stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Nawet tak pobieżne zestawienie dokonań ukazuje pasję badawczo-dydaktyczną, wielkie zaangażowanie i świadomość wybranej drogi naukowej.

Kierując swoją uwagę w stronę dokonań naukowych, chciałbym zauważyć, iż już przed doktoratem Habilitantka opublikowała 13 rozdziałów w zbiorowych monografiach naukowych wydanych przez punktowane wydawnictwa. Także w tym okresie zamieściła 5 artykułów w czasopismach naukowych (m. in. w „Res Facta Nova”, „Pamiętniku Literackim”, „Ruchu Filozoficznym”). W 2016 roku ukazała się książkowa wersja rozprawy doktorskiej –

Staropolska melopoesis. Słowo i muzyka w poezji polskiej 1600-1750 wobec refleksji teoretycznej (Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2016, 399 ss.). To wartościowa poznawczo, dobrze udokumentowana i inspirująca monografia, która jest świadectwem umiejętnego łączenia pasji literaturoznawczych, muzykologicznych oraz historycznokulturowych.

Analizując rozwój naukowy Habilitantki po doktoracie, należy zwrócić uwagę nie tylko na ilościowy przyrost liczby publikacji, lecz także na świadomie pogłębianą, indywidualnie realizowaną i dojrzałą drogę badawczą. Pani doktor Małgorzata N. Lisecka zamieściła 17 artykułów (w języku polskim i angielskim) na łamach renomowanych czasopism naukowych („Polski Rocznik Muzykologiczny”, „Res Facta Nova”, „Przegląd Muzykologiczny”, „Ibero-Slavica”, „Biulletin of the Transilvania University of Brasov”, „Litteraria Copernicana”, „Tekstualia”, „Literatura Ludowa”, „Przegląd Humanistyczny”, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica”) oraz 15 rozdziałów w monografiach zbiorowych wydanych przez punktowane wydawnictwa naukowe z Warszawy, Bydgoszczy, Torunia, Korfu. W 2021 roku, pod współredakcją naukową Małgorzaty Natalii Liseckiej, ukazała się wieloautorska monografia *Jesuit Culture between Texts and Arts* (Wydawnictwo Naukowe UMK, 140 ss.), zbierająca dziesięć tekstów napisanych przez międzynarodowe i interdyscyplinarne grono badaczy, omawiających różne nurty aktywności kulturalnej oraz artystycznej zakonu jezuitów.

W *Autoreferacie* Habilitantka skromnie zadeklarowała, iż Jej dorobek badawczy koncentruje się przede wszystkim na sztuce operowej i jej „kulturowych kontekstach”, a nurtem szczególnie mocno reprezentowanym są badania nad włoskim i francuskim teatrem operowym XVIII i XIX wieku. Analiza przedstawionych do oceny publikacji oraz analiza całego dorobku skłaniają jednak do wyodrębnienia kilku obszarów tematycznych odzwierciedlających zainteresowania Pani doktor. Oprócz problematyki związanej z afektem w operze włoskiej i francuskiej XVII i XVIII wieku Habilitantka z powodzeniem przedstawia takie zagadnienia, jak: związki muzyki i słowa w kulturze europejskiej, historia widowisk operowych, estetyka opery i jej historyczne przemiany, osiemnastowieczne włoskie i francuskie traktaty muzyczne, problematyka włoskiego bel canta w operze włoskiej i francuskiej XVIII i XIX stulecia, dzieje retoryki muzycznej w XVI i XVII wieku, krytyka źródeł do dziejów muzyki i opery, konteksty kulturowe i estetyczne współczesnej muzyki teatralnej, a także twórczość Jacka Kaczmarskiego oraz metodologia badań piosenki. Należy odnotować w tym zestawieniu także zainteresowania związane z recepcją wybranych dzieł operowych. Szczególnie ciekawym i wartym zaakcentowania nurtem zainteresowań badawczych Habilitantki są analizy dawnych traktatów muzycznych. Tu ujawnia się postawa naukowa Autorki, która swoje rozważania osadza w

niezwykle inspirujący sposób w szerokich kontekstach kulturowych, estetycznych, filozoficznych, literackich. Pani doktor świadomie przekracza granice dyscyplin i dyskursów, poszukuje nowych narzędzi interpretacyjnych, zderza różne tradycje odczytań, odwołuje się zarówno do praktyki wykonawczej, jak i mentalnych przemian odbiorców sztuki. Czyni to wszystko z dużą swobodą, opierając się na obszernej bazie źródłowej. Wymienione cechy znajdują inspirujące odzwierciedlenie we wskazanej we wniosku monografii.

W swoim wniosku (z dnia 15 lutego 2024) o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii Pani doktor Małgorzata Natalia Lisecka wskazała swoją monografię zatytułowaną *Głos, ciało, scena. Afektywność teatru operowego we francusko-włoskim dyskursie słownikowym 1768-1826* (Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2023, 414 ss.), opublikowaną w ramach prestiżowej serii *Monografie Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej*, jako szczególnie ważne osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Tym samym spełnione zostały wymagania określone w art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku (Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce; wraz z późniejszymi zmianami), zgodnie z którymi Habilitantka powinna „posiadać monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt. 2”.

Składająca się z pięciu rozdziałów oraz *Wprowadzenia*, przedstawiona do oceny monografia to dzieło z wielu powodów wyjątkowe, wartościowe poznawczo, oparte na rozległych kwerendach źródłowych, opatrzone starannie sporządzonym i opartym na wielojęzycznej literaturze aparatem krytycznym, zdradzające interdyscyplinarne zainteresowania i erudycję Autorki, zawierające inspirujące interpretacje, napisane dobrą polszczyzną.

Już na samym początku rozważań Autorka podkreśla, iż związek sztuki operowej z afektem jest „źródłowo niezwykle bliski” (s. 18), a od początku „istnienia opery jako gatunku teatralno-muzycznego toczyła się wokół niej odrębna debata teoretyczna, stawiająca pytania między innymi o jej zadania wobec odbiorcy i jego uczuć, o jej funkcję wzbudzania afektów w wyjątkowym kontekście, bo w odniesieniu do słuchacza-widza zbiorowego, a więc również o jej szczególne możliwości oddziaływania retorycznego” (s. 20). Habilitantka zdecydowała się pochylić nad dawnymi słownikami muzycznymi, które ukazały się we Francji i we Włoszech w latach 1768-1826, czyli źródłami „realizującymi intelektualne i popularyzatorskie dążenia Oświecenia, a zarazem poddany specyficznym rygorom wywodu i porządkowania idei i

koncepcji” (s. 21-22). Pierwsza z tych dat wiąże się z opublikowaniem przez J. J. Rousseau słynnego dzieła *Dictionnaire de musique*. Druga cezura została wyznaczona przez *Dizionario e bibliografia della musica* P. Lichtenthala. Autorka w swoich rozważaniach uwzględniła także inne dzieła – J. Jean-Oliviera de Meude-Monpasa (*Dictionnaire de musique*, 1787); N. Framery, P. L. Ginguené, J. J. de Momigny (*Encyclopédie méthodique*, t. 1, 1791; t. 2, 1818); P. Gianello (*Dizionario della musica sacra e profana*, t. 1-7, 1801); F. H. J. Blazego (*Dictionnaire de musique moderne*; t. 1, 1821; t. 2, 1825). Według Habilitantki „to właśnie teatr operowy, który mimo różnorodnych reform, podejmowanych w nim od połowy XVIII wieku, pozostawał wciąż w sztywnych ramach gatunków i form muzycznych, stanowił najwdzięczniejszy obiekt badań dla teoretyków muzyki po Rousseau” (s. 28). Doktor Małgorzata N. Lisecka podkreśla, iż dawna literatura słownikowa jest źródłem, „którego naturę można określić jako komparatystyczną. Czerpie z różnorodnych tekstów: przede wszystkim innych słowników, ale też traktatów teoretycznych z zakresu muzyki i innych sztuk (w szczególności dotyczących praktyk aktorskich i historii teatru oraz historii muzyki), rozpraw filozoficznych, wspomnień i zapisków pamiętnikarskich i prasowych – by wskazać tylko najważniejsze z nich” (s. 36). Takie postrzeganie wykorzystanych źródeł wymusza swoistą strategię „wieloboju humanistycznego”, opartego na zderzaniu różnych metod interpretacji i analizy, odwołującego się do różnych dyscyplin i narzędzi badawczych. Autorka zadeklarowała: „Dokonując zatem rekonstrukcji tych pojęć, idei i koncepcji, będę przede wszystkim porównywać teksty składające się na słownikowy i encyklopedyczny dyskurs, poddając jednocześnie oglądowi dyskurs toczący się wokół tych tekstów w słownikach muzycznych” (s. 37). Najistotniejsze dla Autorki w rekonstruowanym dyskursie są „wszelkiego typu przekształcenia pojęć, transformacje w obrębie idei, przesunięcia, jakie dokonują się w systemie koncepcji kulturowych, w okresie między Oświeceniem a romantyzmem” (s. 39). Tak szeroko definiowana strategia badawcza została konsekwentnie urzeczywistniona w kolejnych częściach tomu. Rozdział pierwszy zawiera rozważania dotyczące oświeceniowych koncepcji słownika i encyklopedii, ukazanych z perspektywy charakterystycznej dla tej epoki idei gromadzenia, porządkowania/systematyzowania, referowania i popularyzowania wiedzy. Odwołując się zarówno do poglądów myślicieli oświeceniowych, jak i dwudziestowiecznych koncepcji J. F. Lyotarda oraz M. Foucault, Autorka podkreśla, iż osiemnastowieczne „słowniki i encyklopedie stanowiły (...) taki typ dyskursu, wcielającego założenia utopii posiadania absolutnej i kompletnej wiedzy” (s. 46). Pojawianie się na rynku wydawniczym kolejnych encyklopedii wywoływało dyskusje na temat strategii lektury, które zostają znakomicie zreferowane w omawianym tomie (tu m. in. ciekawe streszczenie polemik wokół pojęcia

Lesesucht). Rozdział drugi zawiera obszernie rozważania na temat sposobów definiowania pojęcia afektu w przywołanych wyżej kompendiach. Kolejna część rozważań kieruje uwagę czytelnika w stronę teatru operowego, który dlatego, „że był sztuką popularną, rzecz jasna w rozumieniu popularności adekwatnym dla przełomu XVIII i XIX wieku (...) – wytworzył jasny dla przeciętnego odbiorcy lub przeciętnej odbiorczynie model rozpoznawania uczuć, a zarazem identyfikowania się z nimi” (s. 159). Odnosząc się do ważnych wydarzeń historycznych we Francji XVIII i XIX stulecia, Autorka ukazuje utopijne wizje sztuki operowej, która „może zarządzać wyobrażeniami i uczuciami zbiorowymi”. Kolejny rozdział poświęcony został praktykom wykonawczym i formułowanym wtedy pytaniom o związki pomiędzy muzyką, śpiewem i grą aktorską. Pani doktor Małgorzata N. Lisecka zderza poglądy encyklopedystów w taki sposób, aby pokazać, jak problematyczne było stawianie artystom operowym wymogów charakterystycznych dla aktorów dramatycznych. Zauważa, iż „spór toczony tradycyjnie o przewagę tekstu nad muzyką w operze, choć na gruncie teorii przeważnie rozstrzygany na korzyść słowa, nie miał jednak rzeczywistego wpływu na praktykę wykonawczą. Zdaniem autorów słownikowych rzecz rozbiła się o właściwą ekspresję wokalną. Z samego tylko głosu – czyli niejako w wyjściowym punkcie aktorstwa operowego – rodził się bowiem operowy afekt” (s. 214). Przedstawiając różne punkty widzenia Autorka charakteryzuje elementy tworzące przekonującego aktora operowego, analizuje ówczesne sposoby pojmowania mimiki, gestu i głosu („jako środków wyrażających uczucia”). W ostatnich fragmentach rozdziału czwartego zawarte zostały uwagi dotyczące „fenomenu kastrata i jego aktualizacji w dyskursie słownikowym” w związku z tym, iż zagadnienie to pojawia się w muzycznej literaturze słownikowej przełomu XVIII i XIX wieku. Poznajemy różne nurty oświeceniowej krytyki charakterystycznego dla barokowej kultury fenomenu kastrata. Autorka, czytając wypowiedzi osiemnastowiecznych krytyków, podkreśla, iż „oświecony intelektualizm nie znajdował miejsca dla kastrata w rzeczywistości społecznej i krytycznie przyglądał się swoistej transakcji, wskutek której *primo uomo* stawał się obiektem konsumpcyjnej wymiany” (s. 255). Ostatni, piąty rozdział kieruje naszą uwagę w stronę dzieła operowego i jego struktury. Ma to związek z pojawianiem się pod koniec XVIII wieku w dyskursie słownikowym rozważań „na temat tego, jak realizacja afektu wygląda w ówczesnie uprawianych gatunkach operowych, a także jaką funkcję dla tej realizacji pełnią poszczególne elementy dzieła operowego” (s. 265). Pani doktor zwraca uwagę na takie elementy, jak „aria, recytatyw, partie chóralne, części instrumentalne, w tym taneczne, wreszcie części otwierające i zamykające utwór” (s. 265). Ostatnie fragmenty rozważań ukazują procesy wpływające na wyczerpywanie się słownikowych dyskursów. Autorka podkreśla, iż „transgresywna wrażliwość społeczna

romantyzmu będzie zmierzać ku temu, aby obraz afektu, prezentowany do tej pory w odniesieniu do grup społecznych (arystokracja w XVII wieku czy mieszczaństwo w XVIII wieku), przenosić na inne kategorie, takie jak choćby naród – przynajmniej w nurcie muzyki wysokiej (reprezentowanej przez operę *seria*)” (s. 327-328). Kolejne przewartościowania estetyczne unieważnią dotychczasowe polemiki dotyczące stylów włoskiego i francuskiego, a „retoryczną koncepcję afektu zastąpi złożone spektrum romantycznej uczuciowości”. W ostatnim akapicie swojej książki Autorka stwierdza, iż „tradycja afektów pozostanie w muzyce na stałe mimo zmieniających się praktyk teoretycznego opisu, dając świadectwo ciągłości rozwoju zachodniej estetyki” (s. 329). Tę inspirującą rozprawę kończy zestawienie bibliograficzne liczące 41 stron. Nie mam wątpliwości, iż książka ta stanie się pozycją kanoniczną nie tylko dla muzykologów, lecz także badaczy dziejów kultury europejskiej. Habilitantka wykorzystuje mało znany materiał źródłowy, a w swoich wywodach wykracza poza dotychczasowe schematy interpretacji zakorzenione w polskim stanie badań nad dziejami i estetyką teatru operowego (mam na myśli m. in. prace Sz. Paczkowskiego, J. Mianowskiego, E. Nowickiej, R. D. Golińska). Warto zauważyć, iż cytowane teksty, napisane w języku włoskim, francuskim, angielskim i niemieckim, zostały przetłumaczone przez Autorkę. Przedstawiona rozprawa jest świadectwem nie tylko pracowitości i talentu, lecz także dojrzałej postawy badawczej.

Wszystkie wskazane i opisane wcześniej nurty aktywności Habilitantki skłaniają do sformułowania jednoznacznej konkluzji. Stwierdzam z pełnym przekonaniem, że przedstawiony do oceny dorobek Pani doktor Małgorzaty Natalii Liseckiej oraz wskazane w dokumentacji dokonania naukowe, dydaktyczne, promotorskie, organizacyjne, środowiskowe i popularyzatorskie spełniają wszelkie wymogi określone przez ustawę z dnia 20 lipca 2018 roku (Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, poz. 1668 z późniejszymi zmianami) i stanowią istotny wkład w rozwój nauki. **Pani doktor Małgorzata Natalia Lisecka jest uznaną, dojrzałą i rozpoznawalną w polskim oraz międzynarodowym środowisku badaczką, posiada wysokie kompetencje naukowe i zasługuje na dopuszczenie do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie nauki o kulturze i religii.**

Poznań, 15 sierpnia 2024 r.

prof. dr hab. Krzysztof Kurek